

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Anna Nováková - Marcinčinová

Projektovanie vyučovacej hodiny Rozvoj komunikačných schopností

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2013

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Anna Nováková - Marcinčinová

Kontakt na autora: Spojená škola, Chminianske Jakubovany
annamarcincin@gmail.com

Názov OPS/OSO: Projektovanie vyučovacej hodiny Rozvoj komunikačných
schopností

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2013

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Dominika Polomská

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Mentálne postihnutie, rečový prejav mentálne postihnutých, projektovanie hodiny, výukový a študijný software ActivInspire, predvádzacie zošity.

Anotácia

Do tejto práce sme vybrali štyri predvádzacie zošity, ktoré využívame na hodine Rozvoj komunikačných schopností. Jednotlivé zošity sú vytvorené pre žiakov, ktorí sú vzdelávaní individuálne. Sú to žiaci so stredným mentálnym postihnutím, stupeň ťažký a ťažkým mentálnym postihnutím, stupeň ľahký. Predvádzacie zošity sme pripôbovali individuálnym možnostiam a schopnostiam žiakov, vzhľadom na ich obmedzené možnosti sú vytvorené jednoducho pomocou softvéru ActiveInspire. Prostredníctvom praxou overených predvádzacích zošitov poukazujeme na nové možnosti a prístupy vzdelávania žiakov s ťažkým mentálnym postihnutím.

OBSAH

ÚVOD

1	Vývinové osobitosti mentálne postihnutých detí	5
1.1	Vývin reči mentálne postihnutých detí v porovnaní so zdravými deťmi	6
1.2	Osobitosti rečového prejavu mentálne postihnutých	7
1.3	Rečový prejav mentálne postihnutých z hľadiska stupňa mentálneho postihnutia	8
2	REČOVÁ VÝCHOVA MENTÁLNE POSTIHNUTÝCH	9
2.1	Predmet Rozvoj komunikačných schopností v procese edukácie ťažko mentálne postihnutých žiakov	10
2.2	Charakteristika predmetu Rozvoj komunikačných schopností	11
3	PROJEKTOVANIE HODINY POMOCOU SOFTWARE ACTIVINSPIRE	13
3.1	Projektovanie hodiny Rozvoj komunikačných schopností	14
3.2	Prevádzací zošit Písmená	17
3.3	Prevádzací zošit Interaktívne cvičenia	19
3.4	Prevádzací zošit Maľované čítanie	25
3.5	Prevádzací zošit Červená čiapočka	27
	ZÁVER	33
	Zoznam bibliografických zdrojov	34

ÚVOD

Predmet Rozvoj komunikačných schopností má nezastupiteľné miesto v procese výchovy a vzdelávania mentálne postihnutých. Edukáciu mentálne postihnutých žiakov môžeme označiť ako zložitú multifaktoriálne podmienenú dynamickú interakciu medzi učiteľom a žiakom. Celý proces sa realizuje prostredníctvom informačného kolobehu.

Komunikáciu chápeme ako predpoklad kooperácie. Z tohto hľadiska, nás učiteľov, zaujíma schopnosť postihnutého žiaka prijímať, vnímať a osvojovať si potrebné informácie a zároveň schopnosť tieto informácie odovzdať. Patrí sem aj schopnosť čítať, písať, vedieť počúvať a formulovať myšlienky. Komunikačná schopnosť mentálne postihnutých je do veľkej miery determinovaná. Existuje niekoľko foriem sprostredkovania informácií vo vyučovacom procese. Jednou z foriem sú informačné technológie, ktoré v súčasnosti dominujú. Najpreferovanejšou, najmä v primárnom školstve, sa stáva interaktívna tabuľa a rôzne programy.

V prezentovanej práci poukazujem na možnosti využitia interaktívnej tabuli a programu ActivInspire aj v špeciálnych školách. Učím žiakov so stredným a ťažkým mentálnym postihnutím, ktorí interaktívnu tabuľu prijali s radosťou a nadšením. Interaktívnu tabuľu používame najčastejšie na hodinách vecného učenia, matematiky a rozvoja komunikačných schopností. Keďže samotná komunikácia, v procese socializácie mentálne postihnutých jedincov, zohráva významnú úlohu, rozhodli sme sa prezentovať vyučovacie hodiny uvedeného predmetu. Sú to vyučovacie hodiny, ale aj cvičenia, ktoré sa nám v praxi osvedčili.

Interaktívna tabuľa zatriktívnila naše vyučovanie, "rozhovorila" a aktivizovala žiakov a stala sa neodmysliteľným pomocníkom pri príprave na vyučovanie.

1 VÝVINOVÉ OSOBITOSTI MENTÁLNE POSTIHNUTÝCH DETÍ

Kým proces vytvárania zásoby podmienených reflexov, ktoré sú základom zmyslového vnímania u zdravých detí prebieha rýchlo a búrlivo u detí s poškodenou nervovou sústavou sa pocity a vnemy vytvárajú pomaly s veľkým počtom osobitostí a nedostatkov.

Vnímanie mentálne postihnutého dieťaťa je evidentne pomalšie so zúženým rozsahom. Nedostatky sú vo výberovosti, celostnosti vnímania, v diferenciacii vnemov. Najvýraznejšou osobitosťou vnímania mentálne postihnutých detí je inaktivita tohto psychického procesu, čo dokazuje neschopnosť detí hľadať rozdiely, odlíšiť podstatné znaky a vlastnosti od nepodstatných. Narušená je aj výberovosť vnímania, najmä ak sa predmet od pozadia málo odlišuje. Proces vnímania sťažuje aj nedostatočná sústredenosť pozornosti, ktorá je u postihnutých detí nestála, kolísavá a rozptýlená (Kvapilík - Černá, 1990). Obmedzená schopnosť vnímania má vplyv na celý ďalší priebeh psychického vývinu postihnutého dieťaťa. Na základe vnemov vznikajú predstavy.

V procese predstavivosti u mentálne postihnutých detí sa odrážajú nedostatky a osobitosti v spôsobe spracovania a uchovania obrazu skutočnosti získané vnímaním. Predstava sa vytvára tak, že združuje znaky rôznych predmetov (obrazov predmetov), predmety tak strácajú originalnosť a stavajú sa podobnými. Proces vytvárania a vybavovania predstáv mentálne postihnutých detí sa vyznačuje fragmentárnosťou, zníženým množstvom, spodobovaním predstáv. Predstava na rozdiel od vnemu je charakterizovaná okrem iného aj menšou jasnosťou a určitou neúplnosťou. Predstavy mentálne postihnutých môžeme charakterizovať tiež ako bezfarebné (Jakabčic - Požár, 1995).

Na celkovom obraze mentálnej retardácie sa nedostatky a osobitosti najvýraznejšie prejavujú na úrovni myslenia. V dôsledku porúch v procese vnímania, mentálne postihnuté dieťa nemá k dispozícii potrebnú zásobu predstáv a vytvorené predstavy mentálne postihnutých detí sa vyznačujú fragmentárnosťou. V porovnaní so zdravým dieťaťom je myslenie mentálne postihnutých detí konkrétne a jednoduché. Vyznačuje sa neorganizovanosťou a malou schopnosťou zovšeobecňovania. Evidentné sú nedostatky v analýze a syntéze, v indukcii a dedukcii, abstrakcii, generalizácii, ale aj v poronávaní a klasifikácii. Charakteristické sú aj iné zvláštnosti, medzi ktoré patrí nedôslednosť myslenia, neschopnosť aplikácie osvojených poznatkov a zručností, nekritickosť myslenia. Nedostatočné chápanie vnímaného materiálu spôsobuje zapamätanie len vonkajších znakov a predmetov v ich čisto náhodných spojeniach. Ťažko si zapamätajú vnútorné logické súvislosti a vzťahy, pretože ich proste nevyčlenia. Zapamätanie udalostí vonkajšieho sveta dostáva niekedy veľmi výraznú patologickú formu, ide o tzv. eidetickú pamäť.

V súvislosti s mentálnou retardáciou sa často hovorí o tzv. mechanickej pamäti, ktorá u mentálne postihnutých detí prevažuje nad pamäťou logickou, nad sprostredkovanými spôsobmi zapamätávania.

Celkovú schopnosť prijímania a spracovania najrôznejších podnetov okolitého sveta mentálne postihnutých detí znižujú aj osobitosti vo vôľových procesoch. nesamostatnosť, neiniciatívnosť, neschopnosť riadiť svoje konanie a prekonáva najmäňšie prekážky sa spájajú so znakmi protikladných vlastností. Slabosť vôle sa u mentálne postihnutých detí teda prejavuje vždy a vo všetkom.

Zreteľne sa to prejavuje v prípadoch, kedy dieťa vie ako má konať, ale nepociťuje potrebu tak konať.

Výrazné osobitosti nachádzame aj v oblasti záujmov. Záujmy sú vo zvýšenej miere zviazané na biologické potreby. Majú difúzny charakter a sú príliš široké. Charakteristická je nestálosť a plytkosť záujmov.

Nezrelosť osobnosti mentálne postihnutého dieťaťa sa prejavuje aj v emocionálnej sfére. City sú dlhodobo nedostatočne diferencované a na úrovni malého dieťaťa. V citových reakciách sa často prejavuje sugestibilita, citová labilita, nestálosť nálady, impulzívnosť a agresivita. Mentálna retardácia sa u postihnutých detí prejavuje klinicky zvýšenou závislosťou na rodičoch, infantilnosťou osobnosti, zvýšenou pohotovosťou k úzkosti. V správaní sa vyskytujú neurotické reakcie, pasivita, konformnosť so skupinou. V dôsledku mentálnej retardácie dochádza k narušeniu schopnosti sebachápania. Ani morálny vývin mentálne postihnutých detí nedosahuje úroveň intaktných detí.

Mentálna retardácia spôsobuje, že postihnuté dieťa výrazne zaostáva za zdravým dieťaťom. Je nutné upozorniť, že k charakteristike mentálnej retardácie patrí aj heterogénosť skupiny mentálne postihnutých jedincov. Všetky nedostatky, osobitosti psychického vývinu sú individuálne modifikované vzhľadom na druh, stupeň a typ mentálnej retardácie. Z toho vyplýva jedinečnosť osobnosti mentálne postihnutých jedincov a jedinečnosť ich individuálneho postihnutia. Každý mentálne postihnutý sa líši od druhého (Kvapilík - Černá, 1990).

1.1 Vývin reči mentálne postihnutého dieťaťa v porovnaní so zdravým dieťaťom

Reč je jedným z najvýznamnejších vývinových procesov u dieťaťa a u človeka vôbec. Vývin reči prebieha v súlade s celým vývinom psychiky v mnohotvárných podmienkach vonkajšieho prostredia. Je plynulý, ale má zreteľné štádia s charakteristickými znakmi, ktoré sa dlho pripravovali v sporadickom používaní.

Vo vývine reči zdravého dieťaťa rozlišujeme tieto obdobia:

1. Obdobie pragmatizácie (0. - 1. rok) sa delí na obdobie: reflexného kriku (hneď po narodení), emocionálneho kriku (vyjadrovanie potrieb), hrkútanie, džavotanie až po "rozumenie reči" na prvosignálovej úrovni. V prvom roku života pozorujeme u dieťaťa správne motorické reakcie na frekventované pokyny, inštrukcie, respektíve zákazy.
2. Obdobie sémantizácie (1. - 2. rok): prvé slovo vyslovuje dieťa okolo 1,5 roka života. V druhom roku života objavuje rozprávanie ako činnosť, "hrá sa" so slovami.
3. Obdobie lexémizácie (2. - 3. rok): toto obdobie je charakteristické nadobúdaním aj gramatickej flexie. Okolo tretieho roka sa už dieťa vyjadruje samostatne v krátkych vetách. Zamieňa si ešte často slovosled, predložky a koncovky.
4. Obdobie gramatizácie (3. - 4. rok): na prelome tretieho a štvrtého roka nastáva markantné skvalitnenie morfológicko - syntaktickej jazykovej roviny. Dieťa rozpráva bez výrazných agramatizmov, tvorí antonymá, reprodukuje krátke básničky a začína rozoznávať slovesný čas.
5. Obdobie intelektualizácie (po 4. roku): tento proces pokračuje až do šiestich rokov. Verbálny prejav dieťaťa v školskom veku zodpovedá obsahovo i zvukovo požiadavkám bežnej konverzácie (aktívna slovná zásoba - 3000 slov).

V porovnaní so zdravým dieťaťom, ktoré už v troch, štyroch rokoch života má bohatú slovnú zásobu, mentálne postihnuté dieťa zaostáva, pričom porucha reči je úmerná celkovej intelektovej úrovni jedinca. Podľa literárnych údajov asi 40% mentálne postihnutých detí v štyroch rokoch len začína hovoriť. Rizikové deti sa dajú zachytiť už vo veku 24 mesiacov. Ak dieťa nemá potrebu niečo vyjadriť, nehovorí aspoň 50 slov, reč je okoliu nezrozumiteľná, netvorí niekoľko dvojslovných spojení, potom ho už môžeme považovať za rizikové.

Reč mentálne postihnutých je zvyčajne markantne narušená z obsahovej i formálnej stránky. Závažné poškodenie CNS, ktoré fatálne poškodilo mentálny vývin sa zákonite prejaví aj na súvzťažnom vývine reči. Vývin reči je spomalený, obmedzený. Reč sa od začiatku oneskoruje, len pomaly sa rozvíja a v podstate sa len málokedy dostane na úroveň normálu. V závislosti od druhu, typu a najmä mentálneho postihnutia je reč rozlične narušená, verbálne výkony sú znížené, ale aj spomalené a zmenené. Reč je odlišná od normy zo stránky kvantity a kvality.

Poruchy reči sú všeobecne častejšie než v norme - majú svoju špeciologickú etiológiu, symptomatológiu a metódy ich odstraňovania (Bajo - Vašek, 1994).

Narušenie ktoréhokolvek z procesov vývinu reči vedie k deficitnému učenie, ktoré sa prejaví zníženou slovnou zásobou, zúžením sémantického poľa slov, narušením pojmotvorného aparátu atď. (Matulay, 1989).

1.2 Osobitosti rečového prejavu mentálne postihnutých

Reč mentálne postihnutých je zvyčajne markantne narušená z obsahovej i formálnej stránky. Závažné poškodenie CNS, ktoré fatálne poškodilo entálny vývin sa zákonite prejaví aj na súvzťažnom vývine reči. Rôzne výskumy rečového rozvoja mentálne postihnutých detí poukazujú na tieto a ďalšie osobitosti:

- nižšia slovná zásoba, pričom oproti normálnym deťom je mimoriadny rozdiel medzi pasívnym a aktívnym slovníkom,
- neprimeraný spôsob používania slovnej zásoby. Aj tú slovnú zásobu, ktorú majú osvojenú, používajú neprimerane, pretože význam slov, ktoré použijú, často nezodpovedá ich skutočnému významu,
- používanie veľkého počtu nevýznamových slov oproti relatívne menšiemu počtu významových slov v rečovom prejave. Tak isto v ich rečovom prejave je prevaha podstatných mien nad slovesami aj vo vyšších vekových kategóriách,
- pretrvávanie foriem reči, ktoré sú dominantné pre deti predškolského veku ešte aj v rokoch školskej dochádzky. Je to najmä tzv. situačná reč, ktorá plne nevystihuje obsah myšlienky a preto je zrozumiteľná len pre toho, kto pozná situáciu o ktorej je výpoveď. Deti často používajú zámená, namiesto toho, aby menovali konajúce osoby, nepomenujú miesto, kde sa udalosti stali a pod.,
- oneskorovanie v používaní väčšieho počtu gramaticky zložitejších výpovedí, konkrétne súvetí. Výpovede sú jednoduché, vety často neúplné, útržkovité,
- porušenie gramatickej zhody vo vetách. Mentálne postihnuté deti v rečovom prejave používajú pomerne veľký počet gramaticky nesprávnych viet. Ako príčina tejto agramatickosti sa uvádza, že deti si prakticky nezvykajú používať rôzne

gramatické tvary, lebo v dôsledku nediferencovaného vnímania reči nemusia počuť rozdiely v koncovkách. Môže to byť aj malá pohyblivosť procesov a ich útlmivosť,

- u mentálne postihnutých sa vo zvýšenej miere vyskytujú rečové poruchy (Jakabčic - Požár, 1995).

1.3 Rečový prejav mentálne postihnutých z hľadiska stupňa mentálneho postihnutia

Od roku 1992 vstúpila do platnosti 10. revízia medzinárodnej klasifikácie chorôb, podľa ktorej sa mentálna retardácia delí na šesť základných kategórií.

F70 - ľahká mentálna retardácia, ľahká duševná zaostalosť, podpriemer, ľahko zaostávajúci (IQ 50 - 69).

F71 - stredne ťažká mentálna retardácia, stredná duševná zaostalosť, stredne zaostávajúci (IQ 35 - 49).

F72 - ťažká mentálna retardácia, ťažká duševná zaostalosť, ťažko zaostávajúci (IQ 20 - 34).

F73 - hlboká mentálna retardácia, hlboká duševná zaostalosť, hlboko zaostávajúci (IQ pod 20).

Ľahká mentálna retardácia - ide o najľahší stupeň mentálneho postihnutia. Reč postupuje až k schopnosti zovšeobecňovania, abstrahovania, teda do druhej signálovej sústavy. Jednotlivci z tejto kategórie spravidla dosiahnu schopnosť používať reč účelne v každodennom živote, i keď si ju osvojujú oneskorene.

Stredná mentálna retardácia - reč sa vyvíja značne oneskorene a dospeje v podstate na úroveň konkretizácie, t.j. k používaniu významových zvukov. Slovník je chudobný, vyjadrovanie väčšinou na úrovni jednoslovných viet.

Ťažká mentálna retardácia - predstavuje výrazné oneskorenie psychického a motorického vývinu. Jedinci s ťažkým mentálnym postihnutím komunikujú veľmi jednoducho, s chybami a bez chápania obsahu. I keď sú výchova a vzdelávanie týchto osôb obmedzené, skúsenosti ukazujú, že včasná systematická starostlivosť a dostatočne kvalifikovaná výchovná a vzdelávacia starostlivosť môžu významne prispieť k rozvoju ich rozumových a komunikačných schopností.

Hlboká mentálna retardácia - porozumenie a používanie reči je prinajlepšom obmedzené na splnenie jednoduchých požiadaviek (Hučík, 2002).

2 REČOVÁ VÝCHOVA MENTÁLNE POSTIHNUTÝCH

Doterajšie poznatky z výchovy, usmerňovania vývinu mentálne postihnutých detí ukázali, že cieľovým, systematickým, intenzívnym pôsobením možno dosiahnuť posunutia aktuálnej úrovne výkonov, prejavov, schopností na úroveň potencionálnych, optimálnych možností, t.j. maximálne využiť kapacitu, ktorou mentálne postihnuté dieťa disponuje. To sa týka aj rozvíjania reči, rečových schopností. Keďže reč mentálne postihnutých detí, jej vývin a úroveň súvisí s inteligenciou, s vývinom poznávacích procesov, s myslením, súvisí aj rečová výchova s rozumovou výchovou. Reč sa stáva nástrojom myslenia a dorozumievania - a myslením sa spätne rozvíja obsah a skladba reči.

Rečová výchova sa prelína celým výchovno - vzdelávacím procesom vo všetkých inštitúciách pre mentálne postihnuté deti a mládež. Uplatňuje sa vo vyučovaní i pri výchovných činnostiach v školách a mimoškolských zariadeniach.

V špeciálnych školách sa rečová výchova prelína prakticky celým výchovno - vzdelávacím procesom. Môže byť obsiahnutá vo všetkých vyučovacích predmetoch, závisí to v podstate od učiteľa - psychopéda, či sa zameria na rečovú stránku, či ju zdôrazní vo výchovno - vzdelávacích cieľoch vyučovania a či ju uplatňuje v obsahu a procese učenia (Bajo - Vašek, 1994)

Hlavnými cieľmi primárneho vzdelávania v špeciálnych školách sú rozvinuté kľúčové kompetencie. Absolvent programu primárneho vzdelávania pre žiakov s mentálnym postihnutím má osvojené tieto sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti):

- vyjadruje sa súvisle ústnou formou adekvátnou primárnemu stupňu vzdelávania a jeho narušenej komunikačnej schopnosti,
- rozumie obsahu písaného textu, dokáže ho ústne zreprodukovať
- vie samostatne písomne komunikovať (nakoľko mu to umožňuje dosiahnutý stupeň vo vývine jemnej motoriky a aktuálna úroveň zrakovo - motorickej koordinácie),
- dokáže určitý čas sústredene počúvať, prijať a rešpektovať názory iných ľudí,
- je schopný vyjadriť svoj názor a obhajit' ho,
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu,
- rieši konflikty s pomocou dospelých alebo samostatne,
- je empatický k starým, chorým a postihnutým ľuďom,
- rozumie bežne používaným prejavom neverbálnej komunikácie a dokáže na ne adekvátne reagovať podľa svojich možností,
- na základnej úrovni využíva technické prostriedky komunikácie,
- chápe význam rešpektovania kultúrnej rozmanitosti, akceptuje a rešpektuje multikultúrne odlišnosti detí a dospelých,
- správa sa v skupine a v kolektíve podľa spoločenských pravidiel a noriem,
- preberá spoluzodpovednosť za seba aj za činnosť skupiny,
- nadväzuje spoločensky prijateľným spôsobom kontakty s druhými a udržiava s nimi harmonické vzťahy.

2.1 Predmet Rozvoj komunikačných schopností v procese edukácie ťažko mentálne postihnutých žiakov

Predmet Rozvoj komunikačných schopností je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým mentálnym postihnutím.

Početná skupina detí, ktoré nezvládli učivo vzdelávacieho programu pre žiakov so stredným mentálnym postihnutím sú vzdelávané podľa individuálneho výchovno - vzdelávacieho programu, ktorého súčasťou je individuálny výchovno - vzdelávací plán. Individuálny výchovno - vzdelávací program a plán je vypracovaný v súlade s obsahom Školského vzdelávacieho programu (ŠkVP) pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým mentálnym postihnutím.

V špeciálnych triedach s individuálnym vzdelávacím programom je vzdelávanie organizované v troch stupňoch:

- nižší (1. - 3. ročník),
- stredný (4. - 6. ročník),
- vyšší (7. - 8. ročník).

Podľa ŠkVP je časový rozsah vyučovania rozvoja komunikačných schopností v jednotlivých ročníkoch nasledovný:

- 1. - 3. ročník: 5 hodín týždenne, 165 hodín ročne,
- 4. ročník: 4 hodiny týždenne, 132 hodín ročne,
- 5. - 8. ročník: 3 hodiny týždenne, 99 hodín ročne.

Predmet Rozvoj komunikačných schopností je súčasťou vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia, v ktorej absolvent programu primárneho vzdelávania s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia ISCED 1 má získať predpoklady, aby v rámci svojich možností dokázal komunikovať, spolupracovať. Mal by mať osvojené základy používania materinského jazyka, štátneho jazyka, základy sebaobslužných činností a mal by mať osvojené tieto sociálne komunikačné kompetencie:

- vyjadrovať sa ústnou, písomnou formou podľa svojich schopností, adekvátne stupňu postihnutia,
- v materinskom jazyku na prijateľnej úrovni porozumieť hovorenému slovu (textu),
- dokázať určitý čas počúvať, reagovať a vyjadriť svoj názor.

2.2 Charakteristika predmetu Rozvíjanie komunikačných schopností

Rozvíjanie komunikačných schopností sa deje neustále, v priebehu celého vyučovania a malo by byť v súlade s témami preberanými v predmete Vecné učenie, rozvíjanie grafomotorických zručností a rozvíjanie sociálnych zručností.

Obsah edukácie sa zameriava na nasledovné oblasti:

- Rozvíjanie sluchovej diferenciačnej schopnosti - hry s nerečovými zvukmi, rozlišovanie rôznych druhov zvukov (zvuky zvierat, štrnganie, búchanie, šuchot, zvonček, píšťalka a pod.), rozlišovanie intenzity a smeru prichádzajúcich zvukov, rozlišovanie zvukov reči, rytmizovanie slabík, rozlišovanie poradia hlások v slove.

- Porozumenie reči - komentovaním všetkých činností a pomenovaním predmetov rozvíjame porozumenia pojmov a ich vzájomných súvislostí. Komentovanie aj takých činností a dejov, ktoré sa odohrali v minulosti. Žiaci počúvajú krátke príbehy s porozumením, podporené ilustráciami alebo dramatizáciou.
- Rozvíjanie expresívnej reči - námetové hry, pri ktorých žiak môže komentovať svoju činnosť. Vo všetkých hrách kladieme dôraz na hlasné komentovanie činnosti alebo spoločné komentovanie s pomocou učiteľky. Žiaci tvoria dvojslovné a trojslovné vety, slovné pomenovania, krátke jednoduché príbehy, rozvíjajú chápanie časovej následnosti dejov, vyjadrenie minulosti a budúcnosti, jednoduché rozprávanie zážitku alebo reprodukcia príbehu podľa obrázkov s pomocou učiteľky.
- Rozvíjanie schopností potrebných pre základy čítania - diferencovanie obrázkov, symbolov alebo znakov, schématické znázornenie slov, rytmizovanie riekaniiek.

Ciele vyučovacieho predmetu:

- stimulovať komunikáciu žiaka v sociálnej interakcii,
- rozvíjať sluchovú diferenciačnú schopnosť,
- rozvíjať porozumenie reči,
- podporovať spontánne vyjadrovanie potrieb, pocitov a názorov žiaka,
- podporovať verbálnu aj neverbálnu formu komunikácie žiaka,
- naučiť žiaka základy čítania.

Dosiahnuť stanovené výchovno-vzdelávacie ciele umožňuje cieľavedomé a premyslené uplatňovanie vyučovacích zásad a ich náležitá aplikácia.

Vyučovacie zásady psychopédie:

1., Zásada primeranosti - je požiadavka, aby obsah a rozsah učiva, spôsob, metódy, formy a prostriedky vyučovania zodpovedali aktuálnym možnostiam a schopnostiam mentálne postihnutého (MP) žiaka.

2., Zásada názornosti - je požiadavka, aby si MP žiaci vytvárali pojmy a predstavy ná základe priameho zmyslového vnímania predmetov a javov alebo ich zobrazenia.

3., Zásada sústavnosti - je požiadavka, aby sa nové poznatky opierali o predchádzajúce a zaradovali sa do sústavy poznatkov skôr osvojených, aby vyučovanie svojim obsahom a procesom smerovalo k vytvoreniu ucelenej sústavy poznatkov MP žiakov.

4., Zásada uvedomenia a aktivity - je požiadavka takého vyučovania, pri ktorom si žiaci vytvárajú kladný vzťah k učeniu a k učivu, aktívne si osvojujú vedomosti a zručnosti a vedú ich použiť v praxi.

5., Zásada trvácnosti - je požiadavka, aby si žiak osvojené poznatky bezpečne zapamätal, aby si ich mohol v prípade potreby vybaviť a náležite použiť.

3 PROJEKTOVANIE HODINY POMOCOU SOFTWARE ACTIVINSPIRE

V súčasnosti je výukový a študijný software ActivInspire, od spoločnosti Promethean, jedným z napoužívanějších. Aplikácia ActivInspire je určená pre použitie v počítačoch a na interaktívnych tabuliach. Široká škála nástrojov umožňuje učiteľovi zachytiť predstavu o postupe vyučovania konkrétnej hodiny a následne ju vytvoriť - zobrazíť v zaujímavej, atraktívnej forme.

Vyučovanie mentálne postihnutých žiakov je predovšetkým zamerané na individuálne možnosti a schopnosti žiaka. Dvaja žiaci v rovnakom veku môžu mať diametrálne rozdielne predpoklady, pričom často okrem mentálneho postihnutia je prítomné aj pridružené postihnutie napr.: sluchové, zdravotné a pod., čo podmieňuje celkový výkon žiaka.

Práve vzhľadom na osobitosti psychických procesov mentálne postihnutých, použitie softvéru ActiveInspire na interaktívnej tabuli umožňuje v maximálnej miere prispôbiť učivo uvedeného predmetu individuálnym možnostiam a schopnostiam konkrétneho žiaka a zároveň efektívnejšie aplikovať špecifické metódy, ktoré sa vyznačujú tým, že sprostredkovanie informácií je primerané vnútorným podmienkam učenia týchto žiakov. Sú to najmä tieto metódy:

- Metóda viacnásobného opakovania informácie - u intaktných žiakov aplikácia tejto metódy nie je potrebná, kým u mentálne postihnutých v záujme upútania pozornosti či vyvodenia pamäťovej stopy, alebo vôbec pochopenia informácie je potrebné informácie viackrát zopakovať. Výhodou práce na IKT je, že vytvorené stránky predvádzacieho zošita si môžeme uložiť, kedykoľvek sa k nim vrátiť a priebežne ich upravovať a prispôbovať konkrétnemu žiakovi prípadne triede.
- Metóda nadmerného zvýraznenia informácie - spočíva v zmene intenzity sprostredkovania, alebo rôznych iných spôsobov zdôraznenia informácie tak, aby sa uľahčil jej príjem. Prostredníctvom hlavného panela nástrojov môžeme informáciu farebne zvýrazniť, zväčšiť - zmenšiť, skryť a kliknutím vrátiť, vygumovať. Hlavný panel nástrojov sa nám zobrazí po spustení programu, je umiestnený v popredí napravo a ostáva viditeľný počas práce v predvádzacom zošite.
- Metóda nadmerného zvýraznenia informácie inštrukčnými médiami - ide tu o konkrétne predvedenie (znázornenie informácie) prostredníctvom inštrukčných médií. Do stránok interaktívneho zošita môžeme vkladať zvuky, rôzne obrázky, fotografie, videosekvencie, odkazy na webové stránky, rôzne efekty. Okrem hlavného panela nástrojov používame panel prehliadač zdrojov, ktorý je umiestnený na ľavo. Môžeme ho skryť ale naopak prichytiť, aby bol viditeľný.
- Metóda zapojenia viacerých kanálov do prijímania informácie - multisenzorická percepcia. Vyučovanie prostredníctvom IKT nám poskytuje širokú škálu možností ako pripraviť vyučovaciu hodinu tak, aby sme v optimálnej miere zapojili zrakové a sluchové vnímanie žiaka.
- Metóda optimálneho kódovania - spočíva v tom, aby sa informácia zakódovala tak, že pozostáva z ľahko rozoznatelných prvkov, čím sa uľahčí jej dekodovanie. Pri projektovaní vyučovacej hodiny nesmieme zabúdať na prehľadnosť stránky

predvážacieho zošita. Farba pozadia, textu alebo obrázky nesmú odpútať pozornosť žiaka od samotného obsahu práve nopak mali by navzájom korešpondovať.

- Metóda intenzívnej spätnej väzby - interaktívne vyučovanie nám umožňuje vo zvýšenej miere sledovať prostredníctvom spätnej väzby úroveň premeny informácie na poznatok. Na základe získaných informácií môžeme regulovať alebo modifikovať sprostredkované informácie smerom k žiakovi.
- Metóda algoritmizácie obsahu vzdelávania - ide tu o algoritmizáciu. Pri vytváraní jednotlivých zošitov máme na zreteli rozloženie obsahu - celku na malé časti, na malé kroky, ktorých postupné osvojenie je podmienené osvojením predchádzajúcich krokov čo znamená rozloženie učiva na primeraný počet strán predvážacieho zošita, a tak vhodná regulácia vyučovacieho tempa.
- Metóda pozitívneho posilňovania - spočíva vo výraznom posmeľovaní a vytváraní pocitu úspešnosti u mentálne postihnutých žiakov, pri dosahovaní aj takých úspechov, ktoré u intaktných žiakov spravidla nevyvolávajú pozornosť. Aplikácia ActivInspire dáva vyučovacím hodinám pestrosť, variabilnosť, stimuluje u žiakov motiváciu, umožňuje pracovať metódou pokus - omyl atď. Primerane vytvorené predvážacie zošity zvyšujú šancu mentálne postihnutého žiaka na úspech a zároveň mu prinášajú radosť a zábavu.
- Metóda individuálneho prístupu - v súvislosti s individuálne podmienenými danosťami žiaka (Bajo - Vašek, 1994).

Interaktívnu tabuľu môžeme využiť v ktorejkoľvek fáze vyučovacieho procesu. Vo fáze motivácie, sprostredkovaní nových poznatkov, precvičovania, fixácie, pri opakovaní alebo preverovaní osvojených poznatkov a zručností.

3. 1 Projektovanie hodiny Rozvoj komunikačných schopností

Do tejto práce sme vybrali štyri predvážacie zošity, ktoré sú zamerané na rozvíjanie sluchovej diferenciačnej schopnosti, porozumenie reči, rozvíjanie expresívnej reči, rozvíjanie schopností potrebných pre základy čítania a samotné čítanie.

Jednotlivé zošity sú vytvorené pre žiakov, ktorí sú vzdelávaní individuálne. Sú to žiaci so stredným mentálnym postihnutím, stupeň ťažký a ťažkým mentálnym postihnutím, stupeň ľahký. Predvážacie zošity sme prispôbovali individuálnym možnostiam a schopnostiam žiakov vzhľadom na ich obmedzené možnosti, napr.: manipulácia s perom, uchopenie konkrétneho objektu a prenášanie na plochu, gumovanie atď. Predvážacie zošity sú vytvorené jednoducho a žiak pracuje s perom minimálne.

V rámci OPS sme vytvorili a overili tieto zošity:

Predvážací zošit č. 1:

Písmená - zahŕňa stránky prostredníctvom, ktorých môžeme vyvodiť alebo opakovať požadované písmená. Následne môžeme precvičovať vyvedené hlásky a písmená pomocou interaktívneho cvičenia "Vyhľadaj písmeno".

Predvádzací zošit č. 2:

Interaktívne cvičenia - zahŕňa stránky 1, 2 prostredníctvom, ktorých si žiak precvičuje a fixuje požadované písmená hravou formou a zároveň rozvíja, stimuluje pamäť. Stránka 3 je zameraná na precvičovanie fonematického uvedomovania. Žiak pomocou obrázka určuje prvú hlásku v slove. Stránka 4 je stránka s kontajnerom. Kontajner je objekt, ktorý prijme iba nami naprogramovanú odpoveď.

Predvádzací zošit č. 3:

Maľované čítanie - zahŕňa stránky na precvičovanie čítania jednoslabičných a dvojslabičných slov.

Predvádzací zošit č. 4:

Červená čiapočka - predstavuje súbor obrázkov, prostredníctvom ktorých žiaci vnímajú časovú následnosť deja rozprávky.

Pri tvorbe predvádzacích zošitov sme použili hlavný panel nástrojov a panel prehliadača stránok.

Hlavný panel nástrojov je umiestnený na pravej strane predvádzacieho zošita. Najčastejšie sme používali tieto nástroje:

Indikátor šípky: pomocou šípky sme si ľahko vyznačili konkrétny objekt, pričom vzápätí sa zobrazil rad nástrojov, ktorými sme mohli objekt zväčšovať - znižovať, rotovať, duplikovať. Nepoužili sme posuvník priesvitnosti a nástroje preniesť dopredu - poslať dozadu.

Paleta farieb: široká škála farieb nám umožnila použiť jemnejšie odtiene výplne pozadia. Kompletnú škálu farieb otvoríme ak indikátorom šípky klikneme na paletu a stlačíme pravé tlačítko na myške.

Text: pomocou tejto funkcie sme vkladali písmená, text. Kliknutím na ikonku T sa nám zobrazí lišta podobná lište v dokumente Microsoft Office Word.

Výplň: prostredníctvom výplne sme vyplňovali najmä tvary a pozadie.

Vyčistiť: pomocou nástroja vyčistiť sme odstraňovali najčastejšie mriežku alebo nevhodné pozadie.

Návrhár mriežky: funguje jednoducho. Mriežku si môžeme nastaviť podľa potreby a pomocou nej môžeme konkrétne objekty na ploche rozmiestňovať presnejšie. Ďalšou možnosťou je uchytenie objektu, tvaru na mriežku. Kliknutím pravého tlačítka myšky nájdeme v ponuke menu možnosť - uchytiť na mriežku (v ponuke nájdeme aj návrhára mriežky, ktorý je totožný s návrhárom na hlavnom paneli nástrojov). Mriežku sme odstránili nástrojom vyčistiť.

Fotoaparát: sme použili pri kopírovaní fotiek zo softvéru ActiveInspire a následnom vkladaní do dokumentu Microsoft Office Word. Po vložení - prilepení fotografie musíme

upravovať veľkosť fotografie. Prilepenú fotografiu si vyznačíme opäť použijeme pravé tlačítko myšky, nájdeme veľkosť a upravíme výšku a šírku fotografie.

Krok späť: sme použili pri každom chybnom kroku, pričom sme sa vrátili o krok späť.

Panel prehliadača stránok je umiestnený na ľavej strane predvádzacieho zošita. Používali sme prehliadač stránok, zdrojov, objektov, poznámok, vlastností a akcií.

Priehľadač stránok: je umiestnený v hornej časti panela ako prvý a umožňuje zmeniť poradie stránok predvádzacieho zošita priamo v priehľadači a to kliknutím pravého tlačítka myši na zmenšenú stránku, pretiahnutím meniť miesto v poradí.

Prehliadač zdrojov: funguje ako zásobník zdrojov. Kliknutím na ikonku uvidíme stromové zobrazenie s pohľadom na obsah jednotlivých zložiek:

- + Aktivity a šablóny
- + Mriežky
- + Nástroje pre návrh hodiny
- + Pozadia
- + Predmety
- + Zvuky

Prehliadač objektov: poskytuje stromové zobrazenie objektov a tým umožňuje štrukturovanejší prístup k zobrazeniu a úprave všetkých objektov, ktoré sa nachádzajú na stránke. V prehliadači môžeme rýchlo zobraziť a upraviť poradie, vrstvu, viditeľnosť a stav zámku jedného alebo viacerých objektov na stránke.

Prehliadač poznámok: samotný názov určuje použitie. Do prehliadača vpisujeme poznámy pre učiteľa napr.: slová, vety, riekanky, metodický postup a pod.

Prehliadač vlastností: poskytuje podrobnejší prehľad pre úpravu vlastností samotného objektu alebo skupiny objektov. Vlastností sú usporiadané v logických skupinách, ktoré zahŕňajú: vlastnosti, vzhľad, umiestnenie, kontajner a obmedzenie.

Prehliadač akcií: každá akcia má svoje tlačítko, kliknutím na "všetky akcie" sa nám zobrazia jednotlivé akcie (akcie príkazu, akcie stránky, akcie objektu, akcie hlasovania, akcie dokumentu/média). Pri vytváraní puzzle sme používali najmä akcie objektu, prostredníctvom ktorej sme konkrétny objekt kliknutím skryli a následne kliknutím zobrazili.

3. 2 Predvádzací zošit: Písmená

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiak vzdelávaný podľa IVVP

Tématický celok: Rozvíjanie schopností potrebných pre základy čítania

Téma: Osvojenie čítania písmena O, o

Ciele:

- 1., osvojiť si malý tvar písmena O,o
  - 2., vyhľadať písmeno "o" medzi písmenami
- Metódy a formy: demonštračná, individuálna

Písmeno O, o nájdeme na stránke 13 (malý tvar písmena), stránke 14 (veľký tvar písmena) predvážacieho zošita písmená.

Vyvodzovanie hlásky a písmena má takýto postup:

1. Žiak má pred sebou fotografie. Fotografia oka, okuliarov a okna. Učiteľ ukazuje obrázok a vyslovuje slovo, pričom dôrazne vyslovuje začiatočnú hlásku, žiak opakuje slová po učiteľovi. Následne žiak opakuje slovo a zároveň ukazuje vzhľadom na vlastnú osobu oko, oči. V triede ukazuje okno (môže ho otvárať aj zatvárať), manipuluje s pripravenými okuliarmi.
2. V druhom kroku prechádzame k výslovnosti izolovanej hlásky pričom si môžeme pomôcť ukázaním písmena "o" v prstovej abecede. Obrázok sa ukáže kliknutím na obrázok okna. Izolovanú hlásku opakujeme a rukou ukazujeme písmeno "o", ktoré sa ukáže kliknutím na obrázok okuliarov. Môžeme použiť aj zrkadlo, ktorým si žiak kontroluje vlastnú artikuláciu v zrkadle.

Obrázok 1

Obrázok 2

Prameň: vlastný návrh

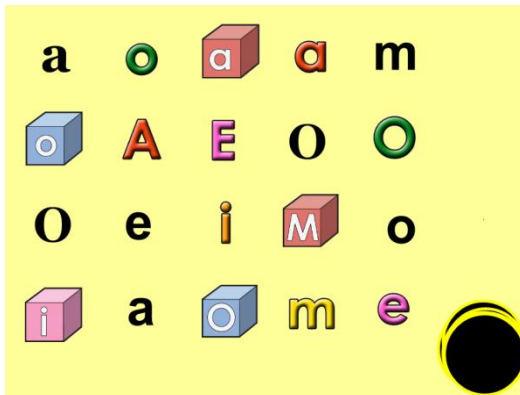
3. K vyvodenej hláske sluchovou analýzou nacvičujeme najprv malý tvar písmena. Preto pri analýze používame názvy vecí. Vlastné mená používame pri vyvedení veľkého tvaru písmena.

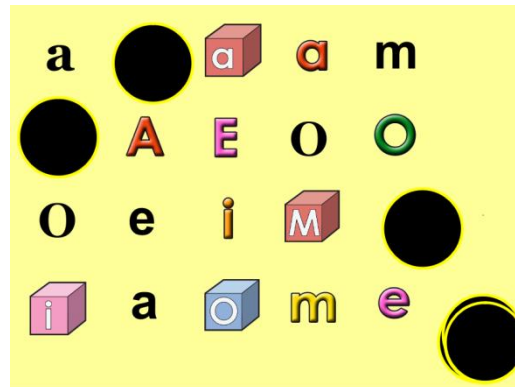
Obrázok 3

Prameň: vlastný návrh

4. Na utvorenie jasnej predstavy písmena je potrebná aktivita, preto nasleduje precvičovanie písmena postredníctvom následnej stránky. Úlohou žiaka je vyhľadať malý tvar písmena "o" alebo veľký tvar písmena "o" a posúvnym kruhom ho prekryť. Žiak spočíta počet písmen.

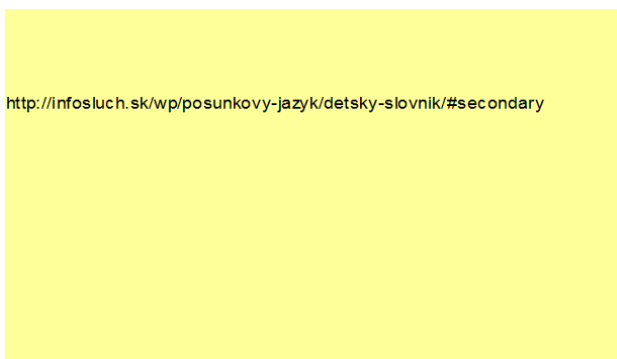
Obrázok 4

Obrázok 5

Prameň: vlastný návrh

Hodnotenie: práca s interaktívnou tabuľkou žiaka okamžite zaujala. Na verbálne podnety reagoval aktívne a adekvátne k obsahu inštrukcie. Opakovanie slov vzhľadom na výrazne narušenú komunikačnú schopnosť bolo ťažšie zrozumiteľné, preto sme uvedené slová vyhľadali v posunkovom slovníku (odkaz na webovú stránku je umiestnený na poslednej strane predvážacieho zošita) a pomáhali sme si posunkami. Žiak si písmeno osvojil v pomerne krátkom čase a cvičenie zvládol s usmernením učiteľa.

Obrázok 6

Predvážací zošit Písmená má 16 stránok prostredníctvom, ktorých môžeme vyvodit' alebo opakovať písmena a, A, i, I, m, M, e, E, l, L, následne precvičovať a fixovať písmená cvičením na 15 strane (obrázok 4, 5).

Obrázok 7

Prameň: vlastný návrh

3. 3 Predvázací zošit: Interaktívne cvičenia

Zošit Interaktívne cvičenia - obsahuje stránku 1 a stránku 2 prostredníctvom, ktorých si žiak precvičuje a fixuje osvojené tlačené písmená hravou formou a zároveň rozvíja a stimuluje pamäť, koncentráciu.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiaci vzdelávaní podľa IVVP

Tematický celok: Rozvíjanie schopností potrebných pre základy čítania

Téma: Opakovanie písmen

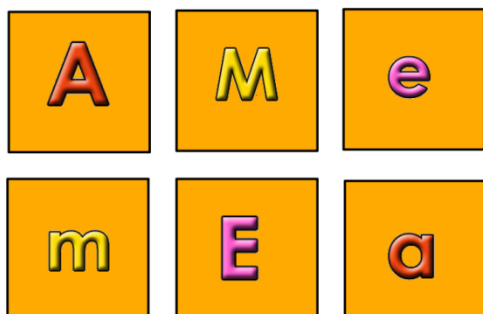
Ciele:

1. precvičovať a upevňovať malý - veľký tvar písmen.

2. vyhľadať určený tvar písmena

Metódy a formy: demonštračná, frontálna, rozhovor

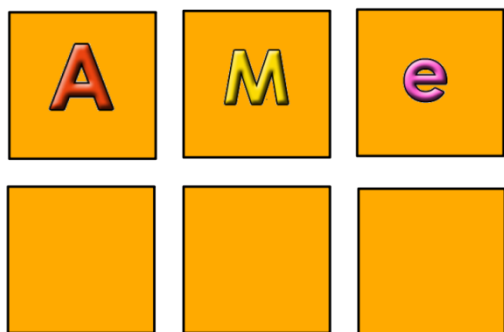
Stránka 1: žiaci majú pred sebou stránku, na ktorej sú umiestnené magnetické písmená na žltom štvorcovom podklade. Tvary štvorca a magnetické písmená sú zamknuté (použili sme prehliadač objektov), aby žiaci pri manipulácii s perom nemohli meniť ich umiestnenie prípadne veľkosť.

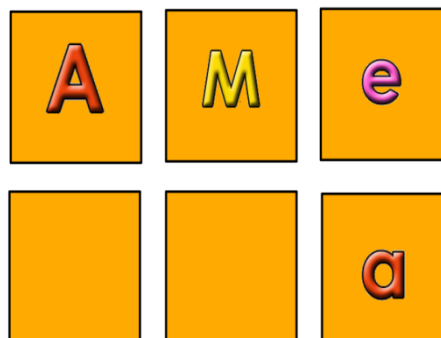
Obrázok 8

Prameň: vlastný návrh

Žiaci postupne spájajú zobrazené písmená s adekvátnou hláskou (môžu si pomáhať prstovou abecedou) a zároveň určujú veľkosť (malý - veľký tvar) zobrazených tlačných písmen. Často využívame asociačné učenie napr.: auto - a, motýl - m a pod. Kliknutím na písmená v dolnom rade, písmená skryjeme.

Obrázok 9

Obrázok 10

Prameň: vlastný návrh

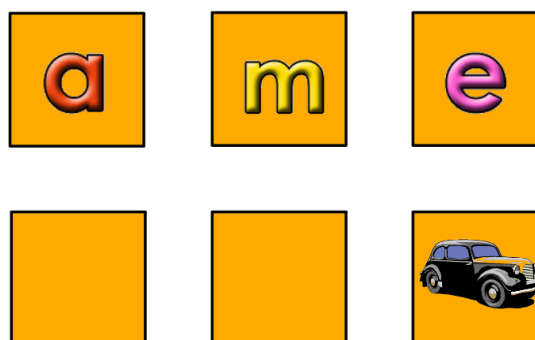
Úlohou žiakov je ukázať na štvorec, v ktorom je ukrytá dvojica určeného písmena (napr: ukážeme na veľké A - nájdi malé a). Žiak môže ukázať na správny štvorec, písmeno alebo ho odkliknúť samostatne, ak mu manipulácia s perom nerobí ťažkosti. Cvičenie je variabilné a po úspešnom hľadaní písmen v dolnom rade môžeme skryť horný rad alebo všetky písmená, pričom sa cvičenie stane náročnejším.

Hodnotenie: cvičenie u žiakov okamžite vyvolalo záujem. Aktívne reagovali. Veľkosť písmen rozoznávali v spojení s pohybom vyjadrujúcim veľkosť (malý - veľký). Žiaci nemali žiadne ťažkosti so skrývaním písmen a následným odkrytím pomocou pera. Pri odkrývaní požadovaného písmena si pomáhali navzájom a neskrývali radosť z úspechu.

Stránka 2: pre žiakov, ktorí v predchádzajúcom cvičení neboli úspešní sme následne použili ľahšiu verziu cvičenia.

Obrázok 11

Obrázok 12

Prameň: vlastný návrh

Žiaci spájali písmeno - obrázok. V porovnaní s predchádzajúcim cvičením boli úspešnejší a nevyžadovali usmernenie a kontrolu. Žiaci ľahšie našli k písmenu - obrázok ako k obrázku písmeno.

Stránka 3: na stránke je vytvorené interaktívne cvičenie zamerané na precvičovanie a rozvíjanie sluchovej diferenciačnej schopnosti.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiak vzdelávaný podľa IVVP

Tematický celok: Čítanie

Téma: Rozlišovanie začiatkovej hlásky v slove sluchovou analýzou

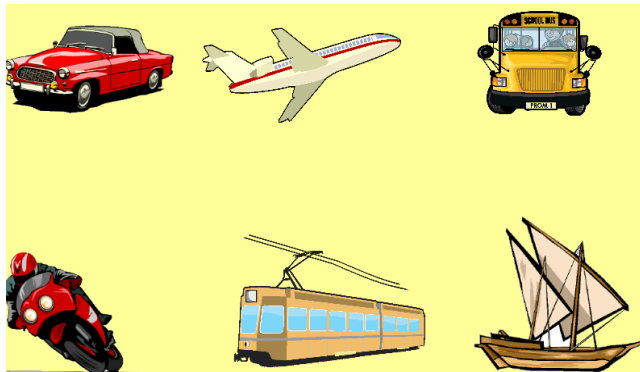
Ciele:

1., určiť prvú hlásku v slove

2., precvičovať manipuláciu s perom

Metódy a formy: demonštračná, individuálna

Na stránke 3 sú zobrazené rôzne dopravné prostriedky. Úlohou žiaka je ich pomenovať. Žiak, ktorý má reč výrazne narušenú a jeho reč je okoliu nezrozumiteľná, si pomáha napodobňujúcim pohybom (auto - naznačuje otáčanie volantom, lietadlo - napodobňuje let rozpažením rúk atď.). Nonverbálnym vyjadrením žiaka tak zisťujeme porozumenie obsahu slov - obrázkov.

Obrázok 13

Prameň: vlastný návrh

Slova opakujeme spolu so žiakom, pričom zdôrazňujeme prvú hlásku v slove, aby žiak mal možnosť ju správne izolovať. Po určení požadovanej hlásky v slove si správnosť odpovede žiak overuje kliknutím na obrázok, pod ktorým sa objaví správna odpoveď.

Obrázok 14

Prameň: vlastný návrh

Hodnotenie: žiak v priebehu vyučovania bol aktívny. Zobrazené dopravné prostriedky sa snažil pomenovať, ale pomáhal si napodobňovaním. Napodobňovanie bolo adekvátne obsahu zobrazených dopravných prostriedkov, ktoré sme sa už učili na hodine vecného učenia. Pri určovaní prvej hlásky v slove sme žiakovi pomáhali výraznou artikuláciou alebo znakom prstovej abecedy. Žiak cvičenie zvládol s pomocou a usmernením učiteľa.

Stránka 4: obsahuje cvičenie s konkrétnym objektom, ktorý sa správa ako kontajner. Pri projektovaní cvičenia sme používali prehliadač vlastností, kde sa kontajner nachádza.

Obrázok 15

Prameň: vlastný návrh

V našom prípade je kontajnerom opica, ktorá všetky nesprávne odpovede vráti na pôvodné miesto a prijme jedine správnu odpoveď.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiaci vzdelávaní podľa IVVP,

Tématický celok: Čítanie

Téma: Opakovanie

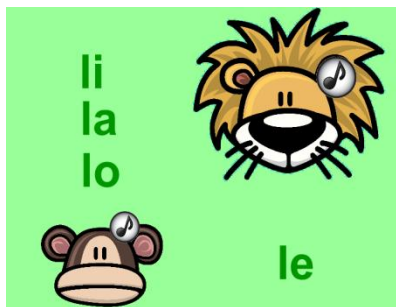
Ciele:

1., určiť prvú slabiku v slove lev

2., vyhľadať správnu slabiku

Metódy a formy: demonštračná, frontálna, motivačný rozhovor

Žiakov motivujeme krátkym príbehom. Opica stretla zvieru a háda ako sa volá, následne môžeme žiakom prehrať aj zvuky zvierat. Potom žiaci čítajú jednotlivé slabiky. Úlohou žiakov je pomenovať zobrazené zvieratá a z jednotlivých slabík vybrať správnu začiatočnú slabiku v slove lev. Ak žiak určí nesprávnu slabiku a ťahom pera ju umiestní ku zobrazenej opici, nesprávna slabika sa okamžite vráti na pôvodné miesto. Opica prijme len správnu odpoveď t.j. slabiku "le".

Obrázok 16

Hodnotenie: žiaci reagovali na interaktívne cvičenie s nadšením. Zaujal ich najmä efekt vrátenia nesprávnej slabiky na pôvodné miesto a zvuky, ktoré si mohli prehrať. Voľba správnej slabiky im nerobila problém. Ťažkosť mal len žiak s ťažkým mentálnym postihnutím. Efekty odpúťovali jeho pozornosť, preto bolo nevyhnutné usmerňovať koncentráciu žiadúcim smerom.

3. 4 Predvádzací zošit: Maľované čítanie

Predvádzací zošit má dve stránky. Stránka 1: obsahuje cvičenie na opakovanie a precvičovanie slabík.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiaci vzdelávaní podľa IVVP

Tématický celok: Rozvíjanie schopností potrebných pre základy čítania

Téma: Skladanie písmen do slabík

Ciele:

1., skladať písmená do slabík

2., precvičovať manipuláciu s perom

Metódy a formy: demonštračná, frontálna

Žiaci majú pred sebou stránku, na ktorej je zobrazený strom s písmenami. Strom je zamknutý, umiestnený pevne na ploche. Písmená sú pohyblivé. V dolnej časti, vpravo, sa nachádza grafické znázornenie slabiky.

Obrázok 17

Obrázok 18

Prameň: vlastný návrh

Úlohou žiaka je na základe sluchovej analýzy poskladať slabiku z hlások, ktoré počujú. Učiteľ vysloví slabiku "ma", žiak ju skladá pomocou pera, ťahom písmen, smerom na grafické znázornenie. Potom zloženú slabiku prečíta. Žiaci skladajú otvorené alebo zatvorené slabiky.

Obrázok 19

Obrázok 20

Prameň: vlastný návrh

Hodnotenie: žiaci manipulovali s perom bez výrazných ťažkostí. Skladanie písmen do otvorených slabík zvládli, len niektorí si vyžadovali viacnásobné opakovanie. Ťažkosti mali pri skladaní zatvorených slabík. Pri vyslovovaní slabiky bolo nevyhnutné zdôraznenie prvej hlásky v slabike výrazne zreteľnou artikuláciou. Žiaci skladali slabiky s písmenom "m" a "l".

Grafické znázornenie môžeme upraviť a žiaci budú skladat' hlásky do slabík, slabiky do dvojslabičných jednoduchých slov napr.: mama, mami, malo, lame atď.

Stránka 2: obsahuje maľované čítanie.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiaci vzdelávaní podľa IVVP

Tematický celok: Čítanie

Téma: Čítanie dvojslabičných slov

Ciele:

1., precvičovať čítanie jednoslabičných a dvojslabičných slov

2., vyhľadať určené slovo v texte

Metódy a formy: demonštračná, frontálna,

Žiaci majú prečítať text zobrazený na interaktívnej tabuli.

Mama má a .

Ola láme .

Ula mele .

Ema má i .

Obrázok 20

Mama má a .

Ola láme .

Ula mele .

Ema má i .

Obrázok 21

Prameň: vlastný návrh

Hodnotenie: žiaci čítanie na interaktívnej tabuli zvládli v rámci svojich schopností. V texte a v riadku sa orientovali bez ťažkostí. Obrázky v texte vedeli pomenovať. Chybné bolo použitie jednotného - množného čísla (napr.: Ula mele maky), skloňovanie (Ema má macko i kocku). Žiaci sa snažili prečítať text správne, navzájom sa odmenili potleskom. V závere vyučovacej hodiny vyhľadávali určené písmeno, slabiku alebo slovo v texte. Úlohu sme určovali primerane individuálnym schopnostiam, zručnostiam jednotlivých žiakov.

3. 5 Predvázací zošit: Červená čiapočka

Zošit Červená čiapočka má osem stránok s obrázkami, prostredníctvom ktorých interpretujeme žiakom rozprávku. Obsah rozprávky, vzhľadom na psychické osobitosti a úroveň porozumenia reči ťažko mentálne postihnutých žiakov, modifikujeme a simplifikujeme do zrozumiteľnej podoby. Volíme slová, ktoré žiaci poznajú, ktoré sú frekvencované a žiakom známe z blízkeho okolia. Neznáme slová vysvetľujeme a ilustrujeme vhodným obrázkom alebo priamo predmetom. Veľmi dôležitá je interpretácia. Rozprávku rozprávame krátkymi, jednoduchými vetami, v pomalom tempe. Kliknutím na prehliadač poznámok sa vľavo objaví sprievodný text k zobrazenému obrázku a pomocné otázky. Pomocné otázky nám umožňujú vtiahnuť žiaka do deja a zároveň pomáhajú žiakovi pri reprodukcii.

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Rozvoj komunikačných schopností

Cieľová skupina : žiaci vzdelávaní podľa IVVP

Tematický celok: Rozvíjanie expresívnej reči

Téma: Rozrávanie zážitku alebo reprodukcia príbehu podľa obrázkov

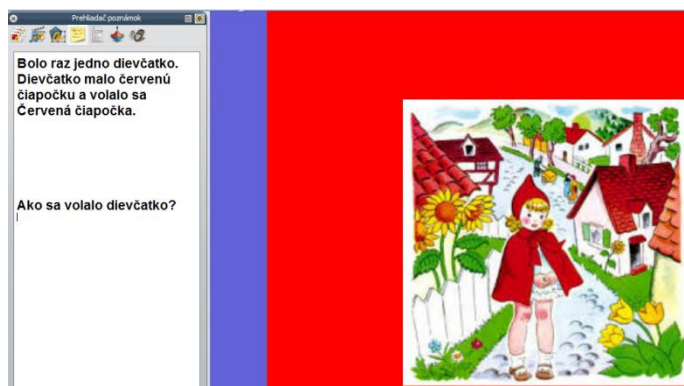
Ciele:

1., reprodukovať príbeh podľa obrázkov s pomocou učiteľa

2., zoradiť obrázky podľa časovej následnosti

Metódy a formy: demonštračná, frontálna

Stránka 1: Dievčatko

Obrázok 22

Spríevodný text:

Bolo raz jedno dievčatko. Dievčatko malo červenú čiapku a volalo sa červená čiapočka.

Pomocné otázky:

Ako sa volalo dievčatko?

Stránka 2: Košíček

Obrázok 23

Obrázok 24

Sprievodný text:

Mamka prichystala košík. Do košíka dala koláče a jablká. Poslala červenú čiapočku ku starej mame. Stará mama je chorá.

Pomocné otázky:

Čo dala mamka do košíka?

Ku komu poslala Červenú čiapočku?

Prečo?

Obrázky košík, jablká, koláče sa zobrazia - skryjú kliknutím pera. Hovorené slovo neustále dopĺňame ukazovaním, napr.: Mamka prichystala košík (ukážeme na košík). Dôležitá je aj modulácia hlasu, ktorá rozprávanie podfarbuje a oživuje.

Stránka 3: Les

Obrázok 25

Sprievodný text:

Červená čiapočka musela ísť cez les. V lese videla vtáčiky, motýľa a veveričku.

Pomocné otázky:

Kde videla červená čiapočka vtáčiky?

Ktoré zvieratká ešte videla?

Stránka 4: Červená čiapočka a vlk

Obrázok 26

Sprievodný text:

Červená čiapočka stretla vlka. Vlk sa jej spýtal: "Kamže, kam?"

"Idem ku starej mame, stará mama býva na konci lesa!" odpovedala Červená čiapočka. Vlk bežal k domčeku.

Pomocné otázky:

Čo sa pýtal vlk?

Čo odpovedala Červená čiapočka?

Kam bežal vlk?

Žiakov v priebehu rozprávania môžeme vyzvať, aby ukázali na interaktívnej tabuli Červenú čiapočku alebo vlka. Môžeme sa zamerať aj na detaily, napr.: ukáž kde sú kvety, žaba.

Stránka5: Stará mama

Stránka má posuvný panel, ktorý posúvame perom alebo indikátorom šípky, pričom zakrývame Červenú čiapočku (vid'. obr. 27) alebo ju odkrývame (vid'. obr. 28). Stránka 5, odkrytím Červenej čiapočky, predstavuje nasledujúcu stránku - stránku 6.

Obrázok 27

Sprievodný text:

Vlk zožral starú mamu. Obliekol si jej šaty. Na hlavu si dal čepček. Nasadil si okuliare. Ľahol si do postele.

Pomocné otázky:

Čo urobil vlk so starou mamou?

Čo si vlk obliekol?

Kde si vlk ľahol?

Stránka 6: Červená čiapočka

Obrázok 28

Sprievodný text:

Prišla Červená čiapočka a prekvapene hovorí: "Stará mama, prečo máš také veľké ústa?" "Aby som ťa mohla zjesť!" povedal vlk a zožral aj Červenú čiapočku a zaspal.

Pomocné otázky:

Čo sa pýtala Červená čiapočka? Čo odpovedal vlk?

Stránka 7: Horár

Obrázok 29

Sprievodný text:

Okolo domčeka išiel pán horár a počul chrápanie vlka. Vošiel do domčeka a rozpáral vlkovi brucho. Zachránil Červenú čiapočku aj starú mamu.

Pomocné otázky:

Kto zachránil Červenú čiapočku a starú mamu?

Stránka 8: Ďakujem

Obrázok 30

Sprievodný text:

Stará mama a červená čiapočka sa horárovi pod'akovali.

Pomocné otázky:

Aká bola Červená čiapočka? Dobrá alebo zlá.

Aký bol vlk? Dobrý alebo zlý?

Stránka 9: Zoradenie obrázkov podľa časovej postupnosti

Obrázok 31

Obrázok 32

Hodnotenie: Rozprávanie žiakov zaujalo. Bolo viditeľné ako sa nechali vtiahnuť do deja rozprávky. Rozprávku Červená čiapočka sme vybrali zámerne, pretože ju žiaci dobre poznajú a patrí k najznámejším slovenským rozprávkam. Počas vyučovacej hodiny sme využili niekoľko medzipredmetových vzťahov. Žiaci spontánne reagovali najmä na zmenu hlasu pri napodobňovaní Červenej čiapočky a vlka. Rozprávanie sme prerušovali kontrolnými otázkami s cieľom overiť si porozumenie zo strany žiakov. Žiaci odpovedali spontánne, najčastejšie slovom. Jednoslovnú odpoveď sme doplnili do dvojslovných, trojslovných viet, upravenú vetu žiaci zopakovali. Často sa stalo, že chceli povedať viac, ale nevedeli nájsť slovo, preto spontánne chodili k tabuli ukázať svoju odpoveď. Ukázanú odpoveď sme pomenovali a žiak slovo následne zopakoval. Žiaci správne odpovedali na posledné pomocné otázky.

Zoraďovanie obrázkov podľa časovej postupnosti, žiaci zvládli, na základe kľúčových slov, ktoré sme si spoločne vytýčili na jednolivých stránkach v sprievodnom texte (napr.: stránka 1 - dievčatko, stránka 2 - košíček, stránka 3 - les).

V závere mali žiaci zahrať Červenú čiapočku a vlka, ale na naše prekvapenie všetci chceli byť vlkom. Keďže nám chýbala červená čiapočka, žiaci si hru nezahrali. V závere sa žiaci vyjadrili, že sa im hodina páčila.

ZÁVER

V prezentovanej práci sme poukázali na prínos interaktívnej tabuli aj vo výchovno - vzdelávacom procese žiakov s ťažkým mentálnym postihnutím. Interaktívna tabuľa je zariadenie, ktoré ponúka široké spektrum možností ako učiť interaktívne, zaujímavo, živo.

Touto prácou ponúkame praktické skúsenosti s interaktívnou tabuľou a programom ActivInspire na hodinách rozvoja komunikačných schopností. Prezentujeme interaktívne stránky vytvorené v uvedenom programe. Stránky sú zamerané na rozvíjanie porozumenia reči, expresívnej reči, schopností potrebných pre základy čítania a samotné čítanie. Interaktívne stránky sa nám osvedčili a zároveň potvrdili prínos interaktívnej tabuli aj v procese učenia ťažko mentálne postihnutých. Učenie našich žiakov sa stalo zábavnejšie, ale aj efektívnejšie.

Predvážacie zošity sú pre pedagógov dlhodobou využiteľné, pričom máme možnosť ich upraviť, doplniť, prispôbiť.

Veríme, že Vás naša práca osloví.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Bajo, I. - Vašek, Š. 1994. Pedagogika mentálne postihnutých. ISBN 80-967180-1-0
2. Jakabčic, I. - Požár, L. 1995. Všeobecná patopsychológia mentálne postihnutých. ISBN 80-88778-11-5
3. Kvapilík, J. - Černá, M. 1990. Zdravý spôsob života mentálne postihnutých. ISBN 80-201-0019-9
4. Hučík, J. - Lechta, V. 2002. Diagnostika mentálne postihnutých jednotlivcov. ISBN 80-8063-104-2